

تحرکات نظامی حاکی از ورود بحران به یک فاز جدید است

شبح رویارویی نظامی بین روسیه و اوکراین

دورنما
دکتر سیدرضا میطاهر

با افزایش تنش‌ها بین غرب با روسیه بر سر اوکراین و همزمان با تشدید تنش‌ها میان روسیه و اوکراین، شبح درگیری نظامی در این کشور اروپای شرقی به ویژه در شبه جزیره کریمه هر روز پررنگ‌تر می‌شود. همزمان با درخواست کمک اوکراین از غرب، روس‌ها نیز مشغول صف‌آرایی نظامی در کریمه هستند. از سوی دیگر، طبق گزارش‌ها نیروهای نظامی اوکراین نیز در سوی دیگر سرحدات شبه جزیره کریمه مستقر شده و آماده عملیات نظامی هستند. این در حالی است که وزارت امور خارجه اوکراین اعلام کرد، حدود ۱۹ هزار نیروی روسی در حال حاضر در منطقه خودمختار کریمه مستقر هستند. «یوهن پربینیس»، سخنگوی وزارت امور خارجه اوکراین در نشستتی گفت: «بر اساس برآوردهای صورت گرفته، تعداد نیروهای روسی مستقر در منطقه خودمختار کریمه ۱۹۲ اسفند (۱۰ مارس) ۱۸ هزار و ۸۰۰ نفر بوده است.» وی افزود، این تعداد شامل ۱۱ هزار و ۴۰۰ نیروی یگان دریای سیاه روسیه و ۴۰۰ نفر از یگان‌های نظامی و نیروهای مسلح روسیه است.

نمایش قدرت نظامی غرب

امریکا نیز در واکنش به وضعیت هشدار آمیز شرق اروپا اکنون تحرکات نظامی محسوسی در پیش گرفته است، از جمله اینکه نیروی دریایی امریکا رزمایش مشترک با بلغارستان و رومانی در دریای سیاه برگزار کرد. در همین زمینه، وزارت دفاع بلغارستان اعلام کرد که نیروی دریایی این سه کشور یک رزمایش دریایی را سه‌شنبه ۲۰ اسفند ۱۳۹۰ تحت عنوان «سپکس» نزدیکی بندر کونستانتا، در جنوب شرقی رومانی با هدف بررسی توانمندی‌های دریایی در حوزه ارتباطات و قابلیت همکاری بر گزار می‌کند. در این رزمایش، یک ناوشکن از بلغارستان، سه ناو از رومانی و یک ناوشکن به نام «یواس اس تراکستون» از امریکا حضور داشتند. این ناوشکن مجهز به موشک‌های هدایت‌شونده با ۳۰۰ خدمه به این رزمایش در آب‌های بین‌المللی جنوب شرقی بندر کونستانتا رومانی پیوست. این منطقه در فاصله ۳۵۰ کیلومتری نیروهای روسیه در شبه جزیره کریمه قرار دارد. نیروی دریایی بلغارستان پیشتر در بیانیه‌ای ضمن اعلام این خبر گفته بود این رزمایش در سال ۲۰۱۳ برنامه‌ریزی شده و هیچ ارتباطی با تحولات اوکراین ندارد. البته بعداً اعلام شد که به دلیل بدی آب و هوا، این رزمایش با یک روز تأخیر برگزار می‌شود. با وجود انکار امریکا، تحلیلگران سیاسی برگزاری این رزمایش را با تحولات اوکراین مرتبط دانسته و تحریک‌آمیز می‌دانند.

در همین حال، سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) نیز اعلام کرد هوپیم‌های پیش‌احظر هوابر «اواکس» را برای پرواز بر فراز لهستان و رومانی در نزدیکی مرز اوکراین برای نظارت بر بحران اوکراین مستقر می‌کند. البته چنگنده‌های ناتو به طور معمول وظیفه گشت‌زنی بر عهده دارند. همچنین اخیراً نیز امریکا گشت فروند چنگنده از نوع «اف ۱۵» را به لیتوانی منتقل کرد. به گفته وزیر دفاع لیتوانی «انتقال هوپیم‌های جنگی امریکا به این کشور باسختی به تهاجم نظامی روسیه به اوکراین و افزایش تحرکات نظامی در کالیینینگراد است.» منطقه کالیینینگراد بخشی از خاک روسیه است که میان لهستان و لیتوانی محصور است. یک سخنگوی ناتو گفت که سفرای ناتو با عمل به توصیه ژنرال فیلیپ بریدلاو، فرمانده نظامی ارشد این ائتلاف با انجام پروازهای شناسایی هوپیم‌های اواکس بر فراز لهستان و رومانی موافقت کرده‌اند. در این حالی که آلمان نیز در صدد اطمینان دادن به کشورهای باتلیک در برابر مسکو برآمده و «فرانک والتر اشتاین مایر»، وزیر امور خارجه آلمان روز ۲۰ اسفند در سفر به استونی، تصریح کرد این سه کشور که زمانی جزو شوروی بودند،

رویکرد
دکتر اسماعیل باقری

طی ماه‌های گذشته بار دیگر بحث صلح در افغانستان به صورت جدی مطرح شده است و در این میان طالبان پیش شرط‌هایی مطرح کرده‌اند که یکی از این پیش‌شرط‌ها تغییر قانون اساسی افغانستان است.

اوایل سال گذشته بود که نتسنتی در شمال پاریس با حضور نمایندگان طالبان (ملاشهاب‌الدین لااوری ومحمدنعیم‌وردک از دفتر طالبان در قطر) و حزب اسلامی (غیرت پهنر و هیبت هم‌لرش از حزب اسلامی حکمتیار) یک طرفه نمایندگان اپوزیسیون (یونس قلاونی و احمد ضیا مسعود از ائتلاف ملی، محمد محقق و فیض‌الله ذکی از جبهه ملی، حنیف‌آتمز از حزب حق و عدالت) و فرخنده وهر نادر و نیلوفر ابراهیمی از نمایندگان پارلمان، معصوم استانکزکی از شورای عالی صلح، حاجی دین محمد مشاور رئیس‌جمهوری از طرف دیگر صورت گرفت که در پایان این نشست، طالبان اعلام کردند که قانون اساسی فعلی افغانستان برای مالزرتی ندارد چراکه این قانون در زیر سایه B52های نیروهای خارجی نوشته شده است. بر اساس بیانیه‌ای که نمایندگان گروه طالبان در نشست دو روزه فرانسه صادر کردند، این گروه خواستار تدوین قانون اساسی جدید افغانستان به عنوان پیش‌شرطی برای پیوستن به روند صلح شدند. طالبان معتقد است که امارت ایفغانستان، به یک قانون اساسی نیاز دارد که بر اساس اصول مقدس اسلام و همچنین بر اساس منافع ملی و عدالت اجتماعی باشد. هیچ ماده‌ای قانون نباید از ارزش‌های اسلامی منحرف شود. در این نشست نظیر تغییر قانون اساسی حداقل نمایندگان بلندپایه گروه طالبان و حزب اسلامی با مقام‌های دولتی و نمایندگان دیگر گروه‌های مخالف برای مذاکره درباره آینده افغانستان مذاکره کردند، هرچند که این نشست بیشتر به اعلام مواضع طرفین، به ویژه گروه طالبان اختصاص

دورنما
دکتر سیدرضا میطاهر

با ادامه اقدامات روسیه در شبه جزیره کریمه و اظهارات صریح مقامات اوکراینی درباره ایستادگی در برابر اهداف روسیه، شواهد حاکی از آن است که این بحران در آستانه ورود به فاز نظامی است به‌خصوص که آرسنی یاتسنیوک چندی قبل تأکید کرد که اوکراین حتی حاضر به واگذاری چند اینچ از خاک خود نیست

می‌توانند روی امنیتی که از طریق عضویت آن‌ها در سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) و اتحادیه اروپا فراهم شده است، حساب کنند. وی تصریح کرد که این کشورها تنها نخواهند ماند.

رزمایش مشترک امریکا و لهستان

با توجه به همجواری لهستان با اوکراین و بیم لهستانی‌ها از سرایت عواقب بحران در اوکراین به این کشور، ناتو سعی دارد با انجام اقدامات نظامی مشترک، ضمن نمایش قدرت نظامی غرب و دلگرمی دادن به لهستانی‌ها، به روسیه نیز در باره ماجراجویی در شرق اروپا هشدار دهد. در همین راستا از روز چهارشنبه ۲۱ اسفند رزمایش مشترکی در لهستان برگزار شد. در این رزمایش چنگنده‌های نیروی هوایی امریکایی با هوپیم‌های نیروی هوایی لهستان مشارکت داشتند. مقامات لهستان اعلام کرده بودند که این رزمایش قرار است به صورت محدود برگزار شود. وزارت دفاع لهستان تأیید کرد که ۳۰۰ نظامی امریکایی در این رزمایش شرکت کردند. این رزمایش به درخواست لهستان و در چارچوب همکاری‌های کشورهای عضو ناتو صورت گرفت. این در حالی است که پروتسیلاو کومووفسکی، رئیس‌جمهوری لهستان در اظهاراتی بدون اشاره به تحولات اوکراین از مقامات ایفغانستان کشورش خواست وجود محدودیت‌های بودجه‌ای، سطح پایین بودجه دفاعی را به دلیل آنچه تحولات در شرق لهستان خواند، حفظ کنند. با توجه به واکنش منفی روسیه به اقدامات نظامی

امریکا در شرق اروپا، ایالات متحده اعلام کرد که رزمایش هوایی خود در لهستان و رزمایش مشترک دریایی در دریای سیاه با رومانی و بلغارستان پیش از بروز بحران در اوکراین برنامه‌ریزی شده بود. با این وجود این رزمایش‌ها نشان‌دهنده عزم امریکا برای حمایت از اعضای ناتو است که نگران اهداف روسیه هستند.

تحولی جدید در بعد نظامی

با ادامه اقدامات روسیه در شبه جزیره کریمه و اظهارات صریح مقامات اوکراینی درباره ایستادگی در برابر اهداف روسیه، شواهد حاکی از آن است که این بحران در آستانه ورود به فاز نظامی است. آرسنی یاتسنیوک چندی قبل تأکید کرد که اوکراین حتی حاضر به واگذاری چند اینچ از خاک خود نیست. اما در تحولی جدی در این زمینه، مجلس رادای اوکراین سه‌شنبه ۲۰ اسفند خواستار اتخاذ تدابیر نظامی علیه روسیه برای جلوگیری از جدایی منطقه خودمختار کریمه از اوکراین شد. رادا با انتشار ارضی اعلام کرد، امریکا و انگلیس به عنوان ضامن اجرای تهاجم‌نامه بوداپست خواست تا تدابیر نظامی علیه روسیه برای جلوگیری از جدایی منطقه کریمه از اوکراین، اتخاذ کنند. در بیانیه پارلمان اوکراین که به‌ارای ۲۳۴ نماینده حاضر در مجلس تصویب شد، از کشورهای ضامن تهاجم‌نامه بوداپست، پارلمان‌های کشورهای مختلف جهان و سازمان‌های بین‌المللی خواسته شده است همه تلاش‌های لازم را برای حفظ تمامیت ارضی اوکراین به عمل آورند. پارلمان اوکراین همچنین خواستار اعمال تحریم‌های سیاسی، اقتصادی و دیپلماتیک علیه روسیه برای واداشتن این کشور به احترام به تمامیت ارضی اوکراین شده است. پارلمان اوکراین در ادامه بیانیه خود از روسیه به عنوان ضامن سوم تهاجم‌نامه بوداپست، خواستار خارج‌سازی نیروهای خود از منطقه خودمختار کریمه و پایان دادن به حضور نظامی‌اش در اوکراین شده است. تهاجم‌نامه پنجم دسامبر ۱۹۹۴ بوداپست مربوط به موقعیت غیرآتمی اوکراین است و در چارچوب آن، این کشور به طور داوطلبانه از برنامه هسته‌ای نظامی خود صرف‌نظر کرد. امریکا، انگلیس، روسیه و اوکراین این تهاجم‌نامه را تصویب کرده‌اند و ضامن حفظ امنیت اوکراین شده‌اند.

جمع‌بندی

شواهد حاکی از آن است که غربی‌ها به ویژه امریکا عملاً

اقدامات نظامی خود در اطراف اوکراین را آغاز کرده‌اند. در این چارچوب برگزار رزمایش دریایی مشترک امریکا، بلغارستان و رومانی و نیز برگزاری رزمایش هوایی مشترک امریکا و لهستان حاکی از عزم امریکا برای قدرت‌نمایی در اروپای شرقی است. در عین حال گزارش‌ها از تصمیم امریکا برای استقرار سامانه‌های ضد موشکی در اوکراین و نیز مسترگون شدن دو پهپاد تجسسی در کریمه حکایت دارند. تحرکات نظامی امریکا به همراه متحدانش نشانگر آن است که امریکا و هم‌پیمانان اروپایی آن مانند آلمان در تلاش هستند با دامن زدن به روس‌ها برای در کشورهای هم‌مرز با روسیه در شرق اروپا، صف‌آرایی جدیدی را علیه مسکو بر سر بحران اوکراین، راه‌پیمایی خود را آغاز کنند.

از آن است که روسیه قصد ندارد در برابر تهدیدات غرب از موضع خود عقب‌نشینی نماید. روسیه اقدامات نظامی خود در کریمه را در راستای حمایت از روس تباران (که حدود ۶۰ درصد جمعیت شبه جزیره کریمه را تشکیل می‌دهند) در برابر تهدیدات اعلام کرده است. در عین حال پارلمان روسیه قرار است یکم فروردین ۱۳۹۳ (۲۱ مارس ۲۰۱۴) یعنی شش روز بعد از همه‌پرسی در کریمه پذیرش درخواست الحاق منطقه کریمه به روسیه را بررسی کند. این در حالی است که غرب این همه‌پرسی را غیرقانونی خوانده است. بدین ترتیب می‌توان پیش‌بینی کرد که با مصوبه روز سه‌شنبه پارلمان اوکراین در درخواست سرپیچی از غربی‌ها برای اتخاذ راهکار نظامی در بحران اوکراین، زمینه بروز درگیری نظامی در اوکراین فراهم شده است. اما به نظر نمی‌رسد که حتی امریکا نیز خواهان تقابل نظامی مستقیم با روسیه باشد. بدین لحاظ محتمل‌ترین سناریو در این زمینه دخالت نیروهای نظامی اوکراین در کریمه و بروز درگیری نظامی بین نیروهای نظامی روسیه و شبه‌نظامیان روسیه با آنها باشد. البته این در صورتی است که دولت غربگرای اوکراین درباره تهدید خود یعنی عدم واگذاری حتی چند اینچ از خاک اوکراین جدی باشد، اما در صورتی که به دلیل ادامه مذاارمی‌ها در شرق اوکراین با مطمئن نبودن حمایت غرب با اصولاً ترلززل داخلی در دولت موقت اوکراین، اقدامات جدید اوکراین از منداخله نظامی در کریمه پرهیز نمایند، آنگاه باید مسئله الحاق این شبه جزیره استراتژیک به روسیه را تمام شده انگاشت.

به مذاکرات صلح و قید و شرط‌های این گروه شبه‌نظامی برای خروج کامل نیروهای امریکایی از افغانستان، برگزاری انتخابات آزاد، تغییر نظام سیاسی و قانون اساسی آن و مواردی از این قبیل نشان می‌دهد که طالبان بر مذاکرات صلح نگاه‌آبریزی-تاکتیکی دارد و از دید طالبان تا زمانی که شروطشان اجرائی نشود، صلح در افغانستان به وجود نخواهد آمد. از نظر برخی کارشناسان سیاسی این احتمال وجود دارد که بخشی از شاخه‌های طالبان حاضر به مذاکره باشند، اما شورای کوبته (شاخه اصلی طالبان) به بهری ملاعمر تاکنون با آن مخالفت کرده‌اند. بنابراین از یکسو طالبان از موضوع صلح و آشتی ملی به عنوان تاکتیک و ابزار سیاسی برای رسیدن به اهدافش استفاده می‌کند و به دلیل تمامیت‌خواهی و مبنای ایدئولوژی و فکری‌اش حاضر نیست از پیش‌شرط‌هایی نظیر نامشروع خواندن دولت حامد کرزی و نظام سیاسی فعلی، ایجاد امارت اسلامی و اجرای قانون شریعت و تغییر قانون اساسی افغانستان دست بردارد. از سوی دیگر، طالبان هنوز حاضر به پذیرش حقوق شهروندان به‌ویژه حقوق زنان، ارزش‌های دموکراسی و فرآیند انتخاباتی و... نیست و خصوصیات افراطی‌گری، پشتون‌پریم و پایبندی به ارزش‌های طالبانیسم روند رسیدن به صلح پایدار را با دشواری‌های اساسی روبه‌رو خواهد ساخت. در پایان باید گفت فارغ از اینکه این پیش‌شرط چه نتایج و پیامدهی داشته باشد، باید تأکید کرد که صلح در افغانستان موضوعی نیست که تنها مربوط به دولت افغانستان و گروه طالبان محدود عربستان در حمایت از طالبانیسم و افراط‌گرایی موجب شده است تا روند صلح در افغانستان با پیچیدگی‌های و ابهامات زیادی روبه‌رو شود تا زمانی که پایگاه‌های طالبان در خارج از مرزهای افغانستان است، ایجاد صلح و امنیت و برقراری ثبات و توسعه در این کشور دور از دسترس خواهد بود.

حکومت غول‌های غیردولتی بر اقتصاد

بابر چسب تجارت آزاد

تحلیل
سیدرحیم دلاری

تنظیم‌روابط تجاری بین دو سوی آتلانتیک از سال‌ها

قبل مطرح بوده که حداقل به عنوان بازار بزرگ امریکا و اروپا توسط شورای آتلانتیک کسب و کار (TBC) از ۱۹۹۵ به بعد دنبال می‌شود. این نهاد زیر نظر کمیسیون اروپا و وزارت بازرگانی امریکا ایجاد شد که متشکل از شرکت‌های بزرگ اقتصادی است و هدف آن بی‌گیری مذاکرات بین طرف‌ها در دو سوی آتلانتیک از واشنگتن و بروکسل است. برنامه این نهاد به طور مشخص در از بین بردن ناسازگاری‌های تجارت عنوان شده که به دور از دخالت قوانین ملی و دولت‌ها، بتوان ساز و کاری برای فعالیت شرک‌تهای اقتصادی و تجارت تعریف کرد. این هدف در گذشته نیز دنبال می‌شد وقتی که مذاکرات مخفیانه‌ای بین ۲۹ کشور در سازمان همکاری و توسعه اقتصادی طی سال‌های ۱۹۹۵ تا ۱۹۹۷ بود اما افشای آن باعث برانگیخته شدن اعتراضات عمومی در کشورهای عضو شد و منجر به شکست اصل طرح شد. اکنون، آن طرح مختومه بار دیگر و تحت عنوان توافق‌نامه همکاری بین اروپا و امریکا، APT، زنده شده تا آن که روابط اقتصادی بین دو سوی آتلانتیک بر مبنای معیارهای تجارت آزاد تعریف شود. هر چند که تجارت آزاد چندان شکرانگیز نیست اما مسائلی وجود دارد که موجب برانگیخته شدن شک و تردید به این جریان شده به خصوص اینکه آثار آن بر نظام‌های سیاسی و حقوقی مدنظر گرفته شده.

مذاکرات مخفیانه‌ا

نخستین مسئله‌ای که باعث برانگیخته شدن شک و تردیدها شده، مخفیانه بودن مذاکرات جاری است. ملاقات‌ها توسط هیئت‌های دو طرف پشت درهای بسته انجام می‌شود و اصل نانوشته‌های وجود دارد که هیچ اطلاعی نباید از جریان مذاکرات به بیرون رز پیدا کند و به اطلاع عموم برسد. به این جهت است که تعددی آشکار وجود دارد تا روزنامه‌نگاران و اصحاب رسانه‌ی خبر از مذاکرات و مفاد آن بمانند و تنها وعده داده شده این است که آنها بعد از

این و در موقعی مناسب از جریان امور مطلع خواهند شد اما معلوم نیست که این ایده کنی خواهد رسید و آیا اطلاع‌رسانی فایده‌ای خواهد داشت؟ در واقع، تجربه‌مورد گذشته به مسئولان مذاکرات این تجربه را داده که نباید افکار عمومی اطلاع‌ای از امور داشته باشند تا جریان این دور از مذاکرات دچار سرشستی مشابه سرمایه‌گذاری چندجانبه نشود. تجربه مبادله از امریکا با امریکای جنوبی نیز مؤید این قضیه است که

در زمان ریاست جمهوری جورج بوش دنبال می‌شد اما افشای‌گری‌های اینترنتی در سال ۲۰۰۱ موجب شکست آن شد. شاید این تجارب باعث شده تا مسئولان امر سعی کنند مذاکرات مربوط به توافق‌نامه همکاری بین اروپا و امریکا را مخفی نگه‌دارند اما همین امر نشان می‌دهد که ترس آنان بیشتر از واکنش افکار عمومی به این مذاکرات است. در واقع، ترس آنان از جهت منافع غول‌های اقتصادی بزرگ قابل توجیه است و در جهت منافع ملی است که اجازه اطلاع‌رسانی شفاف را نمی‌دهد و گرنه، اصل حاکمیت مردمی حکم به اطلاع‌رسانی شفاف می‌کند تا آن که افکار عمومی از آنچه در انتظارشان است مطلع شوند. به عبارت بهتر، مخفیانه نگه‌داشتن این مذاکرات به خوبی منای نظام کابینالیستی در غرب را نشان می‌دهد که

همواره منافع غول‌های اقتصادی را بر منافع ملی و مردمی ترجیح می‌دهد و در این راستا حاضر است تا بدیهی‌ترین اصول دموکراتیک در اصل اطلاع‌رسانی شفاف را نیز زیر پا بگذارد.

سلطه بی‌چون و چرا

هر چند که مذاکرات در ظاهر توسط اتحادیه اروپا و دولت امریکا در دو سوی آتلانتیک انجام می‌شود اما شکی نیست که بانی اصلی این مذاکرات غول‌های بزرگ اقتصادی هستند. برای مثال، هیئت طرف امریکایی بر خوردار از قریب به ۶۰۰ مشاور است که از سوی شرکت‌های چند ملیتی تعیین شده و این مشاوران برخلاف روزنامه‌نگاران و اصحاب رسانه به صورت آزادانه امکان دسترسی نامحدود به اسناد دارند. موضوع از طرف اروپایی نیز از